

Vredništvo:

na Travniku št. 277. I. nadstr. (one
skrbí tudi za razpošiljanje lista).

Prejemajo se za plačilo vsakodnevna
oznaniila tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsake natisne vrste 5
sold, če se oznaniilo samo enkrat na-
tise, če dvakrat, 8 sold., če trikrat,
10 s. v. n. — Povrh tega se vsak
krat 30 s. za štompelj.

TRIBUNUS

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 23. oktobra 1868.

Izhaja vsak petek.

Volja po pošti pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 60 s., za
četrt leta 50 s. Kdor sam po njo po-
šilju, plača za celo leto samo 2 g. 50
s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.
Naročilna pisma in ročlamske naj
se pošiljajo vrednično.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici V. Bohar-Jovina na Travniku
po 5 soldov.

**Učni Jezik nac. k. višji realni
v Gorici.**

(Odlomek iz poročila posl. A. Marušič-a o vladinem
načrtu zastran realnih šol v 9. seji dežel. zbora
gorišk. 1. okt. t. l.)

(Konec).

Ali šolske potrebe, znanstveni nameni niso edini
vredni, da se na njo oziramo; temuó tudi na občno kul-
turo treba, da misli obrnemo.

Ne da se tajiti, da v središču Evrope prevaguje
nemška kultura.

Glodó na to todaj, da goriški Slovenci, kakor nji-
hovi rojaki nastran Alp, — vesol tega, da se jim je njih
kultura, ki je privzeta (adoptivna) kultura, v pretek-
lem stoletju tako zasuknila, — proti temu nemškemu kul-
turnemu središču težijo;

gledó na to, da je nemški jezik v Avstriji, ne da
bi moralo tako biti, pa vendar faktično nekako vezilo
med raznimi narodi in plemeni, torej mednarodni je-
zik v državi, in da je celó med omikanimi Slovenci
stareje šole še zmiraj navadni pogovorni in književni
jezik;

gledó na to, da — naj se le obrnejo, kakor hočejo,
politiško-socialne razmere — ni misliti, da bi se stan in
obliče občne kulture v središču Evropi v enem hipu in
že v naj bližji prihodnosti tako spremenilo, da postane
pri nas popolno znanje jezika in književnosti nemške
nepotrebno: treba uk v naših šolah tako uravnati, da
se ne počne kaj na škodo bodi si prihodnosti sploh,
bodi si kulturi posebej.

Ni tedaj — kakor bi kdo mislil — nezadostni razvoj
narečja slovenskega za obravnavanje znanstev, ki bi
Slovence silil, držati se še na dalje nemškega kot uč-
nega jezika. Slovenski jezik je za vse pripraven v u-
stih tistega, kateri ga do dna pozna in ga je vajen;
slovenščina se ponaša marveč še s to prednostjo, da
se lahko tudi ogue, če hoče, umetnih izrazov grško-
latinskih, katerih se sme sicer posluževati po isti pravi-
ci, kakor druzi izobraženi jeziki; kajti tehnični izrazi
niso lastina tega ali unega jezika, ampak kot klasična
dedovina in kot lastina vesóljne (mondiale) kulture, v-
seh jezikov skupna lastina.

Nič manj netemeljito bi bilo podtikanje, kakor
da bi bilo pomanjkanje šolskih bukev, ki silí Slovence
vpeljanje slovenske učbe za zdaj še odlagati. Knjige,
kolikor ne bi jih bilo, predstavile bi se celó lahko in
sicer zaradi že dovršene terminologije nar boljše narav-
nost iz srbo-hrvaščine; to bi se dalo dodelati v ne-
kaj mesecih.

Predomenjenima razlogoma — didaktičnemu in kul-
turnemu — pridružuje se poslednjič še tretji, in ta je:
praktična korist.

Vprašajmo se resno: Kaj bo iz naših mladih teh-
nikov? Bogoslovec, dokončavši svojo učbo, ostane kot
duhovnik doma med svojimi rojaki; pravoslovec, dog-
navši vseučiliščni tečaj, vrne se v domovino nazaj in
začne in sklone navadno svoje javno življenje doma a-
li v sosednih deželah, bodi kot uradnik ali odvetnik;
to isto veljá o zdravniku. Ali o višem tehniku no mo-
remo tega reči. Koliko tehnikov najde službo doma v
domovini? Celó malo. Da bode tedaj našim tehnikom
mogoče, prestopiti meje pretesne naše domače dežele,
bodo potrebovali voditelja, da jih bo spremljal. In lej-
te dokazano koristnost — da ne rečemo potrebnost — jezi-
ka in omike nemške, kajti ona je, ki prevaguje večidel

po tehničnih napravah v Avstriji, kakor tudi v armadi
in pomorstvu, kamor pojde gotovo mnogo naših roja-
kov iskat službe.

V tem pa ko Slovenci narodno čutje — naj bo že
tako vroče — mrzlemu umu žrtujejo; v tem, ko spozna-
vajo za primerno, brzdati (rattemperare) pravična svoja
domorodna zahtevanja in namorjanja (aspirazioni pa-
triotiche), podredovaje jih više vrste ideam in name-
nem (subordinandole a idee o scopi d'un ordine supe-
riore): ne mislijo ugodovati s tem ponemčevavnim namo-
ram, ali uklanjati se tistim, kateri menijo, da ima nem-
ški jezik posebno omikonosno nalogo (missione civiliz-
atrice) med Slovani, ali podpirati narodno nemško
politiko. Oni (Slovenci) so marveč do dobrega uverjeni,
da je materni jezik naravno in poglavitno sredstvo niže
in više učbe. V tem ko v svojih razredih nemški kot
učni jezik ohranjujejo, hočejo mu do golega sleči vsak
značaj, kateri se ne vjema z zgoraj navedenimi oppor-
tunitatnimi nagibi in razlogi. Nemški jezik v naših šolah
nima biti družega nego čeni pomoček in drugi ključ
do zakladov znanstva in kulture.

Tabor Šempaski!

Mnogo zgodovinsko-znamenitega je že videl sivi
naš Čaven. Ko sta se Theodosi in Evgeni zaradi zabo-
dno-rimskega cesarstva sprla, bil je on za pričo dvo-
boju njunemu in burjo pihal proti Evgeniju, da ga je
Th. premagal. Ko so se Atila-ove drhali doli po ipav-
ski dolini valile proti staroslavnemu Ogloju, gledal je
srdito za njimi; žaleval nad padom Akvileje. Ko so
mnogoteri čilo-surovi narodi pomikali se tod proti kla-
sičnim našim laškim vratom in prestopali čez naš prag
v nova svoja sela, podpisaval jim je potne liste župan
Čaven. On se je milo oziral na naše predde, ko so
se tod selili; pomagati pa ni mogel, ko so jim potem
verige sužnosti kovali. In, da druge dogodbe presko-
dimo, on je videl Wallenštajna pri Gradlšči; on je o-
gledoval Napoleonove oddelke po Lijaku razpostavlje-
ne; on je videl prevažati v Italijo in iz Italije vso ti-
sto ogromno pripravo, s katero so gospostvu avstrijske-
mu strohnelo podslombo podpirali, ktera nam je, ko se
je predlanskim podrla, tisučero in tisučero bratov (be-
nečanskih Slovencev) zasula. — Še nekaj je videl oče
Čaven. Ko je bila tam gori na Zemunu (pri Ipavi) v
prvo slovenska tribojnica zavihrala, sta Nanos in Ča-
ven ta začetek nove čre zraven naj važnejših dogod-
kov v svoj dnevnik zapisala. Bila sta potem tudi botra
mnogim čitavnicam ipavskim.

Ali ene reči ni vendar še videl dosihmal, kaj ta-
cega namreč, kakor se je preteklo tretjo nedeljo tega
meseca (18. dan oktobra t. l.) pod njim, na „Veliki
Otávi“ *), godilo.

Prvi narodno-politiški zbor goriških Slovencev in
gostov njihovih iz Trsta, Ljubljane in Štajarskega je
ena nar imenitnejših dogodeb, kar jih pameti Čaven.
Gotovo se niso še nikdar od njegovih sten odmevali taki
govori, kakor jih je tisti dan strel in gromovito „živio“ in
„slava“-klicanje oznanjalo daleč tje po zelenem Lijaku.
Tega ni še videl, da bi bil slovenski rod pod milim
nebo s povzdignjenimi desnicami slovesno in ginljivo
prisegal, da hoče tirjati svoje narodne pravice.
Da, kdor je poslušal govornike, ko so n. pr. povdar-
jali, da, kdor kri in denar plačuje za državo, ima tudi

*) Tako se menuje g. Špacapanova senožel, kjer je bil tabor;
ona je začetek široke in dolge planjave Lijak (po potoku tega imena)
imenovane. Vr.

pravico zahtevati, da se mu križica ne dela, — je le po- tem toliko tiseč proti nebu molečih žuljanih rok gledal: kako pa bi se mu bila spulila ta pohlepná naša množica? — Ali vzemimo ta le prizor: Govornik pravi: „Očitajo nam, da se hočemo spuntati... (Strašen hrup med poslušavci: „Ne, ne, mi se nočemo spuntati; ni res, ni res, mi nismo puntarji; le svoje pravice zahtevamo“); mi se hočemo le zediniti po postavní poti, da homo močiteji in da homo krepkeje Avstrijo podpirali. Mi se nočemo odtrgati od Avstrije, mi hočemo marveč Avstrijo močno (Poslušavci: Da! Avstrijo hočemo! močno Avstrijo! Avstrijani hočemo ostati!) moramo pa biti sami edini in močni, ako hočemo Avstrijo braniti in podpirati... v edinosti je moč! Slovenci smo vselej zvesti cesarju, bolj zvesti, ko Nemci (P: vselej zvesti; živjo cesar!) itd. Vprašam: Ne zaznamu- jejo li ti momentje pomembnejša dogodek, vrodeni, da se na čelo vrstí vsem, kar jih ima Čevon v svojih letopisih zapisanih?

Take in enake zapazke so se meni vse tihó pre- midlajučemu — z oziróm na to, kar se je zastrah ta- bora sumilo in govorilo, — globoko v arce vtisnile. Ti- čuti se me tiščali, da sem se jih — preskočivši red okoliščin — nar popred izpovedati moral.

Zdaj pa treba zasukniti pero nazaj in popis od- kraja začeti.

Bolj ko se je bližal za tabor odločeni dan, večí hrup je nastajal v mestu in po deželi. Že to, kaže da so imeli prijatli in nasprotniki ne tabora, timveč vsoga, kar je slovensko, tabor za nekaj važnega, neznašljivega. Mikavno bi bilo jako, ko bi se postavilo vse, kar so priprouti naši ljudje in zlasti laški meščani v shodu govorili, ko bi se bili stenografovali vai čudni dotični razgovori pri vrčku in poliču. Trdili so politikarji pri pivu, da hočejo napraviti Slovenci posebno samosvoje kraljestvo, in sicer brž ko ne pod ruskim župlom ali pokroviteljstvom, je pristavil marsikteri vedež. Nektere je tlačila mora, da hočemo mesto in Laho pod se spravi- ti in — kar je najstrašnejše — posloveniti! Take debate so sprožile — se ve da — zgodovinske preiskave o pred- metu: čigava da je Gorica, od kod imé njeno itd. Zgo- dovinarji in starinoslovci so vzeli jezikoslovce na po- moč in tako se je ponudila prilika onemu zvedencu v toskanščini, da je začel izpeljavati imé našega mesta iz ital. besede „gora“, kar pomeni neki žlob pri mlinu, po katerem teče voda na kolo. Veliko truda so priža- devale našim meščanom tudi Slovenci in Slovane za- devajoče narodo- in zemljepisne studije. In to je dobro, kajti s časom bodo vsaj tudi niží ljudje vedeli, kaj smo in kaj hočemo.

Vse take in enake misli in govore pa je nadvladal strah zaradi poslovenjenja goriškega mesta, oziroma zaradi združenja z zedinjenim Slovenskim (v tem oziru so tržaški listi tudi med omikanimi Lahi napačno misli zbuvali), sosebno pa spor med Lahi in Slovenci o me- molodu taborcev. Skrb in strah v poslednjem oziru je bil tak, da je postal važen skoraj kakor tabor sam in mu je nekak okvir. — Situacija v tem oziru je pa bi- la vsak hip druga. Zdaj zdaj se je slisalo govoriti o grozenji Lahov, da naj le pridejo Slovenci skož mesto, da jih že spodobno (!) sprejmejo; zdaj spot, da skož mesto ne smejo po nikakom. Danas je šla govorica, da tabor ne bo dovoljen, jutre, da je dovoljen, pa da skož mesto bo taboritom prepovedano hoditi. Z eno besedo: vse, samo da spopadli se nismo, je bilo podobno Trstu o dogodkih mes. julija t. l. Včasih je prevagavalo žu- ganje, da bodo taborci tepeni, včasih pa strah, da „su- rovi“ Slovenci, ko pridejo tropoma v mesto, meščane potepejo. Pri taboru smo zvedeli, da se je bil strah zaradi spora tudi med Slovenci po deželi razširil, in da so mnogi taborcem svetovali, naj ne hodijo v Sempas.

Faktum je, da je ta enkrat zatročena skrb ljudi vznemirjala. In da strah v tacih okoliščinah rase kakor plazovina, je znano. Ni moč vedeti na tanko, ali in ko- liko je bil ta strah opravičen in od ktere laške stran- ke je bila prišla prva iskra. Gotovo je le toliko, da so sploh vse l. stranke tabor in priprave za-nj pisano gle- dale in le malo svobodnemiselnih in prostodušnih Lahov je vso reč hladnokrvno in z višega gledišča, — z gledi- šča svobode, enakopravnosti, narodne ideje, postavnosti — presojaló. Ti so se jezili nad tistimi izmed svoje ali družih strank, ki so se nad taborom spotikali, češ,

„svobode za vse“ in da slasti laškim narodnjakom se ne spopadajo, da bi branili Slovencem tirni njih pra- vice. Jaki namerili so morda celo mesto in mestni starešine nekemu uplivapolnemu lašk, gospodu, da jih kom- promittuje s tim, da strah umetno zbuja, ali nezmožne- mu grozenju drhali brez potrebe preveliko važnost pri- lastuje, sploh da z vedenjem svojim, kar se ni, in na kar morda nihče ne misli, provokuje. Pisatelju teh vrat je nek privrženeo skrajno l. stranke rekel: „Mi vam svobode ne kalimo; mi tisti dan še v Gorici ne bomo, odpeljemo se v Palmo; če se tedaj kaj zgodi, vedite, da pride od une (zmernejše) stranke. X. uganja navlašč take reči in si toliko prizadeva za varnost, da bi se našim ljudem zopet prikupil itd.“ Sicer pa so nas neortogra- fični grozivni zapisi po ulicah 11. in 17 t. m. silili po- mijlovati tiste, ki ne vedo s čim drugim svojo hvaljasa- no civilizacijo razodevati, nego z voščilom — „morte“!

Bodi si pa, kakor koli, bodi, da je bil strah o- pravičen ali ne (od slovenske strani je bilo smešno bati se napada), stan reči je bil tak, da je moral urad za javno varnost preohtavati, kaj bi bilo storiti, da se mir ne bode kalil. *)

Gledó na mrzenje med narodnostima, gledó na mogočo razdraženost na oni zavoljo navdušenosti na drugi strani je obveljala misel, da se vsem nevedno- stim nar lože v okom pride s tem, da se drže vsak- sobi tisti elementi narodni, pri kterih bi utegnilo nona- doma pred bliskom zagrmeti, újanje premišljevanje pro- hiteti. Ta misel se nam zdi da gleda iz tega — lo razgla- sa, ki je bil v saboto (v treh jezikih) po oglih prilep- ljen in kmečkim županstvom razposlan:

I. Tisti delavniki tabora, ki priidejo z Brd, obrnejo se od Šo- kega mesta proti t. k. vojaški bolnišnici, od onde za Ražoverj, okoli in skož Koroško predmestje v mesto, čez trg Kurinj, po ulici sv. An- tone, in za gradom, da rusa hiše, od tod po dunajski cesti v Sempas- ta pot; je odkazana tudi taborcem iz gor (Tomuškega) prihajajočim.

II. Tisti, ki pridejo po železnici ali po poštni cesti iz Trsta ali v Kraš, pridejo mimo Kapucinov, okoli Podturna k rusi hiši in naprej v Šo- Pe: isti poti naj grede tudi St. Andreja, Miranci, Rovodejci, St. Paterni, Verbojanec, Vegerci, Ražoverj in drugi od tistih strani dohaja- joči.

III. Tudi domú se imajo vai po listih poleti vračati.

IV. Tropoma v notranje mesto ali iz mesta hoditi je 18. okt. prepovedano.

V. Zastave ali druga narodna znamenja nositi, kakor tudi šun- der in petje v mestu in pri dohajanju in odhajanju skož mesto, je prepovedano.

Podpisani se zadržno zanaša, da bode razumnost meščanov in obiskovavev tabora z dostojnim in premišljivim obnašanjem pripom- gala, da se občini red ohrani, ter da se bodo za to postavljeni organi za javno varnost, če bo treba, v izpolnovanju njih dolžnosti podpirali.

Od c. k. okrajnega glavarstva v Gorici 15. oktobra 1868

C. k. namestništveni svetovavec P. P. P.

Ta razglas pa ni se zadostoval nekterim; vedeli so pripovedavati, da pojde vojaščina v Sempas in da se bode zborovalo v senci bajonet in topov. In tu zopet nova prilika pričkanju med ljudstvom. Eni so rekli: straža velja taborcem in njihovemu sklepanju, drugi, da velja Lahom, da ne bodo taborcev napadali. Gotovo je le to, da je bilo v Sempasu za v nedeljo večer na- povedanih 244 mož infanterije, 1 stabni častnik, 11 o- ficirjev, 4 konji; 1/2 škadrona husarjev (1 oficir, 50 mož 52 konji); 1/2 baterije (1 of., 24 mož, 14 konji); imeli so v Semp. in okolici kot neprijatelj čakati družega enacega oddelka tukajšnje vojaščine, ter v ponedeljek dalje proti Ajdovščini manovrati. V nedeljo pa je bila vojaščina odpovedana in za drugi dan v Ajdovščino na- povedana, od koder se ima neki tje čez Kraš in dolí na Komen do Zagraja v svojih vajah pomikati. —

Večini taborcev pa ni bilo nič znano niti o tem niti o razglasu v Gorici prilepljenem; zaradi tega so bili postavljeni že v nedeljo zjutraj pri vsah glavnih v- hodih v mesto žandarmi in so gospodo (tudi taborce) v mesto spuščali, kmečke ljudi pa, tudi posamne, popraše-

*) Prihajala so tudi neki goriški pol. gospodski in namestništva v Trstu anonymna grozivna pisma, v kterih se je tirjalo, da naj se ta- bor prepave. Če ne, da se bodo godile grde reči. — V Trstu je bil med Lahi hrup kakor v Gorici. „Cittadino“ je prinesel dvoje dražavnih so- stavkov. — Pravijo, da se je imelo napoliti v Semp. 20 po kmečko oblečenih mestarjev. (!)

vali, ali gredo na labor, in, če so priklimali, so jih zavračali na zgoraj omenjene ceste. Tudi po mestu so se lesketale tu pa tam bajonete žandarjev in mestnih policajev, ki so paroma po ulicah patrolovali. Zunaj mesta na dunajski cesti smo videli celo poljske mestne čuvaje s pušo in nastavljeno bajoneto. Ob 10. uri je sklicel mestni župan starešinstvo v sejo, da mu je naznanil, da je vojaška straža odpovedana. *) (Kaj starešinstvo in župan pri tem opravili imata, naj ostane za sedaj vganjka).

V tacili okoliščinah smo pričakovali zbora. — Po železnici je došlo dopoldne mnogo gostov; iz Trsta med drugimi tudi nekaj Srbov in g. Cegnar; s Štajarskega dr. Vošnjak; s Proseka g. Naberger; Sprejel jih je na postaji odsek taborskega odbora z dr. Tonkli-em na čelu; med gledavci o prihodu so bili tudi nekteri tuk. laških prvakov.

Iz vasi okolišnih so šli sprevidi z zastavami pošali na voze ob raznih urah v Lijak; že pred mestom so morali baidera zaviti. Sprevid od Tomiške strani je šel okoli 11. ure na tlem čez Korenj.

Ob 1 uri je bil iz čitavnice odhod čitavničarjev in mnogih gospojskih gostov (med njimi dr. Vošnjak in Cegnar); ulica in okna so bila polna gledavcev, kakor kedar imajo peljati kako nevesto k poroki. Črna rajda odprtih kočij je drdrala čez Travnik in naprej po Raštelu; od mnogih slišimo, da so domači za nje doma v skrbeh bili. Po poti je bilo ginitivo srečavati in od vseh strani videti prihajati več ali manjša krdeča taboretov z vihrajočimi tribojnicami. Lijaška planjava vsa je imela svečano podobo; nebo, poprej jasno in krasno, kakor je naše južno sred oktobra, se je okoli 2 ur z megleno taščico rahlo in primerno zagrnilo, da ni solnce govornikov in poslušalcev slepilo. — Od daleč so je videlo visoko stožje z veliko taborsko zastavo zraven okusno okinčenoga odra.

Od zahodne in izhodne strani taborišča na cesti sta sprejemala prihodnike dva zelena slavoloka z narodno, cesarsko in avstrijsko zastavo; tisti proti mestu z napisom. „Ne vladajmo se“, uni proti Šempasu s pozivom „Složimo se“. Krog in krog po senožetih na obeh straneh. ~~Čisto in počasi je vsa množica ljudi~~ na vsačem pristojnem mestu se je točilo vino in pivo; na vseh licih radost; povsod „živio“ in „živili“, povsod prisrčno pozdravljanje; možnarji so neprenehoma pokali kakor topovi.

Dve uri ste odbili; ljudje se začnejo ustopati in stiskati pred odrom; ali še le po 2 1/2 je bilo vse v redu za začetok; in še zmiraj so dobajale procesije z zastavami in kočije iz mesta. — Vladin komisar je bil e. k. okrajni komisar (bivši predstojnik Kanalski) gospod Mali.

Odborov predsednik in začetnik taborskih priprav, g. dr. Lavrič, začne zbor s primernim govorom, razlaga in povdarja važnost tacih shodov in naznani, da bo treba voliti zboru župana ali predsednika; pa ni še bil dobro izgovoril, ko je že vsa množica njega za predsednika zahtevala.

Zdaj se je začelo vse po programu vršiti. Govorili so: o 1. točki (o zedinjenji vseh Slovencev po ustavni poti) dr. Tonkli in za njim o isti točki dr. Vošnjak, kateri je prinesel taboru pozdrav od štajarskih bratov; o 2. točki (vpeljanji slov. jezika v šole) je govoril g. Naberger; o 3. točki (slovenskem uradovanji) oddavši predsedništvo g. dr. Žigon-u, dr. Lavrič, o 4. t. (o podelovanji javnih služeb domačinom) g. Viktor Dolenc, privatni uradnik v Gorici; o 5. t. (slov. uradovanju v škofijskih in cerkvenih uradih) g. Ern. Klavžar; o 6. t. (o napravi glavnih šol na Goriškem u pridruženim podučevanju v kmetijstvu) g. Jož. Živec, posestnik in predsedn. čit. v Skopem na Krasu. — Dr. Lavrič je na to svoj končni govor imel, izražoval svoje veselje, da je ta dan doživel; pohvalil ljudstvo za zgladno obnašanje. Dr. Tonkli je prebral pozdravilne telegramé, ki so došli od dr. dr. Bleiweisa in Coste, od društva za brambo narodnih pravic in od Sokola v Ljubljani, od Čitalnice Barkolske in Rojanske pri Trstu, od Slovencev Savinske doline (iz Celja), od Čitalnice Mariborske, od „Slovenije“ in „Slovenske besede“ v Gradcu. Dr. Lavrič je čital dva pozdravilna dopisa s

*) Bila je namreč politiška gospodnja naprosila za straženje poleg cest na obeh straneh Panovca nekoliko vojakov. Vr.

Pivke in Barke; v prvom se izrazuje želja, da bi se spomladl napravil labor na Pivki. Poslednjič je spregovoril č. g. Mat. Doljak, župan Solkanski, par besedi, rekoč, da, kar se je danas storilo, je le sejanje, želo, da se ne bo že brž jutro, ampak pozneje, samo da bodo sejaveli na njivo in setev pazili, da žito dozori.

Izmed pomenljivejših in sijajnejših momentov med zborovanjem (povrh v vvodu navedenih) naj omenimo to le: 1.) Primeruo in jako razumno pritrjevanje poslušavcev, kteremu se je videlo, da ni umetnija klakrjev (Slišati je bilo: „hočemo“, zahtevamo“, „zedinimo se“, „zediti se hočemo“, „žalostno res“, „krivica, krivica“, „v našem jeziku naj, se nam pišo“, ploskanje, „dobro“ - in „živio“ - klicanje itd. itd.) 2.) nepopisljivo navdušeno pozdravljanje dr. Vošnjaka, ko je bil po govoru na govorišču poklican; 3.) prisrčno gromovito „živio“ - klicanje dr. Bleiweis-u, ko se je njegov in Costa-v telegram prebral; 4.) da so bili skoraj sami zrelj možki, 5.) da so niso gajili z mesta, da si so trajali govori čoz dve uri in je bila guječa bolj kakor o shodih v cerkvi. 6.) Zgledni red, da se ni čisto nič nevkličnega pripetilo, ne pri zboru, ne potle (samo 6 žandarmov je bilo tam za pričo, da ni bilo nikake straže treba); 7.) vsi od klanca do kraja dobro ubrani govori, samo da so bili nekteri za ljudstvo gledé na izraze previsoki; 8.) gromovito „živio“ klicanje cesarju.

Pravil taborcev štjevalo se čeni na kakih 8 do 10 tisuč; gledavcev meščanov od strani je bilo tudi še precej. Teh in unih pa bi bilo še na tisuče več, ko ne bi se bile raznašale gori opisane govornice po mestu in deželi. — Zastav pred odrom z raznimi primernimi napisi je bilo (ako se nisem uštel) 25. — Po končanem zborovanji se je zbralo na odru kakih 50 pevcev, Tominskih, Kanalskih, dijaških, iz Razdrtega, Rihoberga, Dornberga, Komna itd. itd.; peli so „Naprej“, „Hoj Slovenoi“ in mnoge druge pesmi. O mraku so se zapalili umetni ognji v narodnih barvah in s prislavico „Složimo se“. Ob onem smo zagledali po vrhah, na Krasu in ob Čavnu velike krese. Ali zdajci je začelo rositi nebo svoj blagoslov na opravljeno vелеvažno opravilo, in, kar ni bilo ušlo ljudi doma, so se stiskali v Spacapanovi gostivnici in v Šempaskih krómah, kjer ni bilo veselega prepevanja ni konca ni kraja. Duša ponočnega razveselovanja pa je bil Tominski pevski zbor, pri Šp. Tam je bil tab. odbor in so se odmevale mnoge napitnice narodnim stvarom in možem veljajoče.

Hi koncu moram še povedati, da naj večo zaslugo zastran pripravljanja za labor ima dož. uradnik g. E. Klavžar.

Tako se je končal velepomeljivi 18. dan oktobra 1868 in (ob 4 1/2 u.) prvi labor Slovencev goriških. *) Resolucije taborove, vse edinoglasno sprejete, pojdejo po ustavni poti, kamor imajo iti. Naj se pa rešijo, kakor hočejo, vtis, ki ga je labor v srcih in spominu deležnikov zapustil, je neizbrisljiv, in dogodek ta sam na sebi in zlasti po okoliščinah, ktere so ga spremljale, ne gledé na sklepe, je tako važen in impozanten, da bo svojo moč v mnogih ozirih gotovo krepko in zdatno izkazoval. Slovenski narod na Goriškem je dokazal določno in sijajno, kakor še nikoli poprej, da je in da vs, da je, in prisilil vlado pa tudi nar hujše nasprotnike svoje, da morajo vzeti na znanje to resnico, ter vsaj resno premišljevali zahtevanja Slovencev.

Naprošeni, priobčujemo to le:

Vsim taboritom,

ki so se zbrali na Šempaskem polji.

Neizrekljiva hvala Vam za Vašo gorečnost in navdušenost, za sprelepi red in zmernost! Častili ste sebe in ves narod.

Slava pa vsem bratom, kteri so se nas spomnili v telegramih in dopisih.

Odbor.

Deželni zbor

Goriški.

(Konec)

Seja 11. 2. okt. ob 5. u. popoldne Po-slancec Del Torre sproži ta-le nujni nasvet: „Deželni

*) Govore bomo prinašali prihodnjič; mislijo jih deti nastizniti tudi posebej in prodajati jih kot spomin na labor. Vr.

odbor bodi pooblaščen, da napravi in pošlje visokemu ministertvu očitbo, da prekmorski ekspediciji onega zvedenca pridruži, kateri bo imel skrbeti za kmetijsko interese."— Sprejet.

Posl. Dottori poroča v imenu dotičnega odseka zastran povišanje plače ital. učitelja kmetijske šole ter nasvetuje:

Visoki zbor naj bi sklenil:

1. Plača vodje in učitelja deželne kmetijske šole se poviša na letnih 1500 gld.

2. Ko bi se na ponovljeni razpis te službe noben sposoben prosilec ne oglasil, je d. odbor pooblaščen, da se s katerim zvedencem pogodi in mu višo plačo obeta, toda ne bi smela 2000 gold. preseči.

3. Tako in tako pa naj ima odbor tudi oblast po dometitvi s c. k. kmetijsko družbo učitelja in (oba) assistenta zatrdno imenovati.

Potrjeno brez ugovora.

Slednjič poroča posl. Winkler v imenu tistega odseka, ki je pretresal dr. Deperis-ov predlog zastran združenja občin v eno županijo in nasvetuje, naj bi odsekov predlog in načrt postavbe sprejel.

Posl. Dottori nasvetuje k § 1. glasečemu se:

Tiste občine, ktere same za se nimajo potrebnih pomočkov, da bi mogle izpolnovati dolžnosti, ki jih jim nalaga postava, združijo se lahko z deželno postavo z drugimi občinami istega političkega okraja v eno samo županijo" ta-le pristavek: "Odbor (deželni?), ki ima gledati na to, ali so zmožne svoje dolžnosti izpolnovati, bo o piliki o tem nasvetoval." Pristavek zavržen; odsekov predlog potrjen.

Ker je bil s tem dnevni red izvršen, izreče glavar, da je seja končana.

Gosp. vladin komisar ogovori poslance tako-le:

(Po italijanski): "Dovolite mi častita gospóda, da o sklenitvi sedanje sejne dobe, prve, ktere sem se vdeležil kot vladin komisar, za slovo nekaj besedi spregovorim.

Ostra dostojnost, plemenita zmernost, bratovska sloga in resnično liberalni duh, po katerem se odlikuje vaše obravnavanje in reševanje opravil, bode zbudila, v vseh prebivavcih te dežele žlahtno poganjanje za prednost, iz kterega se podá gotovo veliko duševnega in materijalnega dobička.

Sprejmite tedaj, častita gospóda, prisrčna moja voščila za Vaše tako uspešno delovanje; bodite zagotavljeni, da me bode vsak čas veselilo, ako bom mogel kaj pripomagati, da dosežete, po čemur hrepenite".

(Po slovenski:) "V čast si štejem, razodeti odkritostna svoja voščila tudi po slovenski, ter zraven še zagotoviti, da se nikar ne bom bal truda, kedarkoli pojde za to, da zadostim ljudstvu v svojem področju v vsakoršnih rečeh, kterih zahtevati ima pravico". (Slovenski poslanci: Slava!)

Deželni glavar sklene sejno dobo s tim, da začene "živio" presv. cesarju; poslanci ponavljajo "živio".— Bilo je 8³/₄ zvečer.

Interpellacija

dr. Tonkli-a in tovaršev v seji 9. gorišk. zbora 1. okt. t. l. zastran ravnopravnosti slov. jezika v uradih in šolah.

(Konec.)

Ako pa sedijo že v sodnijah prve stopnje takj uradniki, ki—malo jih izvzamemo—niso sposobni uradovati v slovenskem jeziku, te žalostne razmere se kažejo še očitniše v sodnijah viših stopnja. Pri c. k. nad-sodniji v Trstu opravljajo službo taki svetovalci, med kterimi, ako se ne motim—in rad bi se motil—ne zna ni eden slovenskega jezika v uradnijah, ktero zagotavlja toliko naredb, odločeb in paragrafov! Kar zadeva šole,—dozdaj še ni bilo mogoče odstraniti iz ljudskih šol popolnoma nemškega jezika, akoravno se v teh šolah v njem le prazna slama mlati, ker v malo tednih po izstopu iz šole pozabijo učenci vse nemške besede, ktere so jim bile z neizrečenim trudom v glavo zabite.

V glavnih šolah se sicer začenuja v maternem jeziku podučevati, ali popolnoma še to načelo ni izpolnjeno. V srednjih šolah je pa bil dosedaj in je še vedno izključljivo le nemški kot učni jezik, in narodnemu je le tesen kotek odločen. Od vseučilišča in viših tehniških šol se ne more govoriti, ker jih za Slovence—še ni.

Po vsem je jasno, da za Slovence na Goriškem je ostala tolikrat zagotovljena enakopravnost slovenskega jezika v uradnijah in šolah le na papirji, in da je še vedno le "pium desiderium."

Gledé pa, da ima slovenski narod že valed djanškega bitja od narave virjeno pravico tirjati, da ga nikdo v razvitji njegovoga narodnega življenja ne zadržuje; gledé, da ima pravico tirjati od vlade, da se mu narodnost in narodni jezik ohrani in goji;—gledé, da Slovenci plačujejo enake davke v denarji in v krvi, kakor drugi narodi, in da imajo tedaj tudi pravico vdeleževati se ravno tako vseh koristi po utrjenem načelu—"enako tože, enako pravice;"—gledé, da je bila ravnopravnost slovenskega jezika že opetovano izročena in priznana od presvitlega cesarja, kteremu je slovenski narod vedno vdan; gleda tudi § 19. ustanovnih postav 21. dec. 1867. l. zagotavlja vsem narodom, in dosledno tudi slovenskemu, enakopravnost njih jezika v šolah, v uradih in v javnem življenji; gledé, da ni mogoče, da bi slovenski narod uspešno, duševno in materijalno napredoval in so na višo stopnjo omike in blagostanja povzdignil, dokler ga vežejo jeklene verige tujega jezika v uradih in šolah; gledé na vse to predlagajo podpisani po predsedništvu vis. dež. zbora vis. c. k. vladi ta-le vprašanja: (Glej poslednji list "Dom.")

Dr. Tonkli, Dr. Abram, Ant. Černa, Dr. Žigon, Andr. Marusič, Karol Polaj, Pagliaruzzi.

Državni zbor

je pričel 17. t. m. po deželnih zbora pretrgano zborovanje, ali prišlo je v prvo (135.) sejo le kakih 60 poslancev, tako da še sklepati niso mogli; zatorej so samo ministri svoje predloge izročevali, n. pr. zastran izjemnega stanu v Pragi, in splošno dotične postavbe, q kteri smo v "N." že govorili. V naslednji 136. seji je izročil ministertva zač. predsednik, grof Taaffe, načrte postav zastran brambo (rodne vojaščine), deželne brambe in črne vojske. V prvi seji predložene stvari so se izročile odsekom v pretres.—Odseki, kterim je zmanjkalo kakoga uda, so se dopolnili.

Ogled po svetu.

Popis tabora nas je pripravil ta pot v veliko zadrego zastran prostora. Dobro je, da ni nič posebno važnega po svetu. Samo v Pragi vkljub izjemnemu stanu še vedno vro; vojaščina ima precej opraviti.—Na Španjaskem ni moč še vedeti, kako ustavo in vlado si izvolijo, če jim undanji zmagovavci samih sebe ali kako vlade po svojem kopitu ne usilijo!—Jezuiti in veliko družih samostanov je odpravljenih.

Odbor "Slov. Matico" je imel 15. t. m., narodno polit. društvo "za brambo narodnih pravie" pa 17. t. m. (prvo) sejo. Posnetek obravnav prihodnjič.

Domači novičar.

(Duhovsko-osobne spremembe). Č. g. Andr. Brezovšček, koop. v Ročinji gre za vikarja v Ravnicu; v Ročinj g. Jan. Lukežič, novomašnik; g. Ant. Marega iz Št. Lovrenca pri Flumiželu za vik. na Morosini-ov otok; na njegovo mesto Jan. Komar iz lašk. Št. Petra; v Št. Peter laški novomašnik Franc Amarotti; Mih. Visintin za koop. v Oglej; g. Leop. Vuk iz Batujmazaj na svoje mesto v Šempas.

(Zarad vojaških vaj) sta prišla pretekli teden v Gorico g. ildem. baron Marojčič in podmaršal baron Wetzler.

(G. Karol grof Coronini) c. k. namestnik Saloburški je te dni v Gorici.

Minister za bogočastje in uk je podelil eno izpraznjeno (jesikosl.) učit. službo na c. k. gimnaziji v Gorici, tukajšnjemu suppl. g. Francu Schodde u (Tiroljcu).

Borsni Kurs 21. okt. Metall. 57:40; narodno posojilo 62:40; London 115:10; adžjo srebra 113:35; cekini 5:49.

Loterijske številke. V Gradcu 21. t. m. 57, 59, 89, 34, 20.

Listina. Dopise smo morali tudi ta krat odložiti.